

INSTITUCE EVROPSKÉ UNIE PODLE NOVÉ LISABONSKÉ SMLOUVY

JEJICH VLIV NA OBCE A OBČANY EU

Lisabonská smlouva vstoupila po dlouhých diskuzích v platnost ve všech členských státech EU 1. prosince 2009. Jedná se o významný reformní dokument s dosahem do mnoha sfér veřejného života. Je jisté, že bude ovlivňovat chod Unie na dlouhé roky dopředu, a to nejen jejích členských států, ale i regionálních a místních samospráv. Pokusme se alespoň v nástinu dotknout toho, jaké změny Lisabonská smlouva přináší.

Snahou tohoto článku je představit vám smysl a úlohu Lisabonské smlouvy (LS) jako takové. Co to vlastně Lisabonská smlouva je? Co konkrétního přináší? Jaké změny z ní pro nás, běžné občany, vyplývají? A jaká práva nám umožní lépe se na chodu Unie podílet? Alespoň v kostce zmiňme to nejdůležitější.

Co je Lisabonská smlouva

Oficiální vyjádření na stránkách EU hovoří o Lisabonské smlouvě jako o „smlouvě pro Evropu 21. století“. Jako o smlouvě, která má Unii zajistit „moderní instituce a optimalizované pracovní postupy, aby mohla efektivně čelit výzvám, před kterými v současné době stojí.“ Těmi výzvami jsou globalizace, změny klimatu, demografické změny, bezpečnost nebo zajištění zdrojů energie.

Názory odborníků i politiků na roli, důležitost i dopad Lisabonské smlouvy se v souvislosti s jejich vlastním vnímáním Unie a přesvědčením o jejím směřování

mohou do značné míry lišit. Jisté však je, že instituce čítající 27 členských států potřebovala novější způsob řízení, který do- savadní smlouvy neumožňovaly. Tak velký mezinárodní subjekt, jakým současná Unie je, se již nerozhoduje stejně hladce, jako ten, který v roce 1952 čítal států šest.

Něco málo o historii

Snaha o zjednodušení procesu rozhodování, racionalizaci a modernizaci institucí EU a zvýšení akceschopnosti EU stála za několikaletým úsilím přijmout novou smlouvu. Možná si ještě vzpomínáte na diskuze, které se objevovaly v tisku o Konventu o budoucnosti EU. Tento orgán pracoval od roku 2002 na vzniku jakési „evropské ústavy“, tzv. Smlouvy o ústavě pro Evropu, předchůdkyni Lisabonské smlouvy.

Smlouva o ústavě pro EU byla v říjnu 2004 přijata představiteli všech členských států, avšak následný ratifikační proces nebyl úspěšný v Nizozemí a ve Francii. Proto nako-

nec skončila v propadlišti dějin. Další osud smlouvy byl spjat s německým předsednictvím v roce 2007. Po úpravě a změnách některých sporných pasáží včetně odstranění kontroverzního názvu „ústava“ byla smlouva znovu přijata všemi členskými státy jako smlouva Lisabonská, a to 13. prosince 2007 v Lisabonu.

Ani Lisabonská smlouva však neprocházela ratifikačním procesem členských států EU hladce – vzpomeňme např. Irsko, kde musela proběhnout dvě referenda o přijetí Lisabonské smlouvy, nebo Německo, které se stejně jako Česko dotazovalo svého Ústavního soudu na soulad smlouvy s ústavou Německa. Také Polsku se nevyhnuły problémy s ratifikací – prezident Lech Kaczyński, stejně jako český prezident Václav Klaus, čekal s podpisem Lisabonské smlouvy na výsledky irského referenda. Smlouva nakonec vstoupila v platnost 1. prosince 2009, měsíc poté, co byl podpisem prezidenta České republiky Václava Klause ukončen ratifikační proces v celé EU.

Podívejme se nyní na některé aspekty Lisabonské smlouvy ve vztahu k institucím EU. Pro přehlednost krátce shrneme roli každé z institucí EU a uvádíme změny, které u nich přináší Lisabonská smlouva. Zároveň se snažíme provázat abstraktní pojmy unijní „hantýrky“ s politickou realitou a rolí samospráv, resp. Svazu.

EVROPSKÁ RADA

Evropská rada je nejvyšším orgánem Evropské unie. Jejími členy jsou hlavy států nebo vlád členských států EU. Funguje jako strategický orgán, který rozhoduje o základních politických rozhodnutích EU. Rada rozhoduje jednomyslně nebo kvalifikovanou většinou.

Vstupem Lisabonské smlouvy v platnost se Evropská rada stala jedním z orgánů Unie, což dříve tak nebylo. LS také omezila počet oblastí, kde je nutné hlasovat jednomyslně a rozšířila hlasování kvalifikovanou většinou. Jednomyslné hlasování sice vyžadovalo přijmout řešení kompromisní a přijatelná pro všechny členské státy, a to za všech okolností, ta však byla často vágní a znemožňovala dosažení větších závazků než jen těch, kde se protínaly zájmy všech 27 členských států. U kvalifikované většiny musí být dosaženo tzv. dvojí většiny – souhlas s návrhem musí vyslovit 55 % členských států, které představují nejméně 65 % obyvatel EU.

Rozšíření možnosti hlasovat v Evropské radě kvalifikovanou většinou bude klást mnohem větší požadavky na českou diplomacii. Zatímco u jednomyslného hlasování stačilo, aby pouze Česká republika s návrhem nesouhlasila, u kvalifikované většiny bude Česko muset mnohem častěji hledat partnery, kteří jeho návrhy podpoří.

Rada zasedá minimálně 4x ročně. Zasedání Evropské rady se účastní také předseda Evropské komise a nově jí předsedá stálý předseda Evropské rady, který je volen kvalifikovanou většinou v Radě na dobu 2,5 roku a jehož mandát může být prodloužen znovu na 2,5 roku.

Stálý předseda Evropské rady

Dle Lisabonské smlouvy je nově jmenován stálý předseda Evropské rady. Ten zajišťuje vnější zastupování Unie v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky.

Pokud bychom měli přirovnat tento post k některé z vnitrostátních funkcí, jednalo by se o post jakéhosi „prezidenta“ EU. Před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost předsedaly Evropské radě hlavy států nebo předsedové vlád předsedající země (v případě Česka v první polovině roku 2009 to byl nejprve v březnu Mirek Topolánek a v červnu pak Jan Fischer). Vznikem postu stálého před-

sedy se role původních předsedů předsedajících zemí poněkud omezila.

Historicky prvním předsedou Rady byl 19. listopadu 2009 zvolen belgický premiér **Herman Van Rompuy**, který získáním postu musel rezignovat na své vnitrostátní funkce.

RADA EVROPSKÉ UNIE

Radu EU tvoří ministři jednotlivých členských zemí reprezentující příslušné oblasti. Dle Lisabonské smlouvy existuje celkem deset Rad, mezi nimi např. Rada EU pro životní prostředí, Rada EU pro hospodářství a finance (tzv. ECOFIN) apod. (viz rámeček).

Pro každé jednání Rady potřebují čeští ministři (nebo jiní určení představitelé) zplnomocnění jednat jménem své vlády, takže podpis jednoho ministra je zároveň podpisem celé vlády. Rada schvaluje evropské právní předpisy, povětšinou spolu s Evropským parlamentem v tzv. postupu spolurozhodování (role Rady i Evropského parlamentu je v tomto procesu rovnocenná). Spolu s Evropským parlamentem schvaluje Rada i evropský rozpočet, koordinuje postup v oblasti hospodářství a vystupuje navenek při jednáních EU s třetími stranami (řeší otázky společné zahraniční a bezpečnostní politiky anebo uzavírá mezinárodní smlouvy).

Pro hladké fungování Rady EU pracuje v Bruselu stálá skupina delegátů za jednotlivé členské státy, tzv. **stálé zastoupení**. Jedná se o velvyslance, kteří se pravidelně jednou týdně setkávají ve Výboru stálých zástupců, jinak také COREPER. Ti mají na starosti přípravu práce Rady a koordinaci činností s vnitrostátními úředníky, resp. pracovními skupinami, které připravují podklady pro jednání Rady. Vedoucí stálého zastoupení je Milena Vīcenov, která působí jako velvyslankyn a stálá predstavitelka R při EU. Informace o stálém zastoupení eske republiky při EU naleznete na webových stránkách <http://www.mzv.cz/representationeu/>.

Aby eska republika efektivně zastupovala své zájmy jak v Evropské radě, tak v Radě EU, vznikl při řadu vlády **Výbor EU**. Ten

má dvě úrovně – vládní, které předsedá premiér, nyní Jan Fischer, a pracovní, který vede ministr pro evropské zalezitosti, v současnosti Juraj Chmiel. Vládní výbor EU formuluje zájmy Česka v Evropské unii nebo schvaluje mandáty pro zastupování v Radě EU. Výbor EU na pracovní úrovni projednává podklady prochazeji Výborem stálých zástupců (COREPER).

Ve výboru EU na pracovní úrovni má svého zástupce i Svaz, takže může ve fázi projednávání a schvalování dokumentů v Evropské radě ovlivňovat názory eskych zástupců.

Radu EU Lisabonská smlouva ovlivnila v tom smyslu, že rozšírila dosavadních 9 rad na deset – Rada EU pro obecne zalezitosti a vnější vztahy byla rozdelena na dvě samostatne rady (viz tabulka).

Rady EU:

- Obecne zalezitosti
- Zahraniční věci
- Hospodarstvi a finance (ECOFIN)
- Spravedlnost a vnitřní věci
- Zaměstnanost, sociální politika, zdraví a ochrana spotřebitelé
- Konkurenceschopnost
- Doprava, telekomunikace a energie
- Zemědělství a rybolov
- ivotni prostředí
- Vzdělávání, mládež a kultura

Zdroj: www.europa.eu

EVROPSKÝ PARLAMENT

Evropský parlament je vedle Evropské rady, Rady EU a Evropské komise dalším z orgánů Evropské unie. Vzhledem k tomu, že poslanci Evropského parlamentu (dále jen EP) jsou primo voleni občany EU, jsou jeho pravomoci neustále posilovány. Zatímco v roce 1979, kdy začal fungovat, měl EP minimální možnosti ovlivňovat pripravovane legislativní i nelegislativní návrhy, dnes, a zejména po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost, podléhá většina právních předpisů, stejně jako rozpočet i nove navrhovane pravomoci jednotlivých institucí EU postupu spolurozhodování. Na předložený návrhy má tak stejný vliv jak rozhodnutí Rady EU, tak EP. Postup spolurozhodování se tím stává radnym a standardním legislativním postupem a Evropský parlament se dostává na uroveni rovnocenného partnera Rady EU. Zákonodárná a tím i kontrolní pravomoc EP se tak posiluje. Na druhou stranu Evropský parlament nemá dodnes legislativní pravomoci; ty má jen Evropská komise.

Celkový počet poslanců Evropského parlamentu bude na základě Lisabonské smlouvy 751; Česká republika má 22 poslanců. Pro období 2009 – 2014 stanovila smlouva z Nice počet poslanců na 736, takže rozdíl mezi počtem zvolených poslanců v červnu 2009 a počtem 751 by měl být letos možná doplněn o poslance z těch členských zemí EU, které by podle LS měly nárok na více křesel (jedná se vesměs o velké státy EU).

Změny v postavení Evropského parlamentu znamenají větší požadavky na diplomatickou práci českých zástupců při EU, protože při schvalování příslušných předpisů bude změny navrhopat i Ev-

ropský parlament. Z hlediska Svazu to znamená, že těžiště ovlivňování evropské legislativy se rozšiřuje z prostoru, kde působí zejména Evropská komise a Evropská rada, i na pole Evropského parlamentu. V postupu spolurozhodování existuje relativně široká škála možností, jak dostat vlastní problém na stůl našich, a prostřednictvím výborů Evropského parlamentu i dalších, europoslanců.

Velkou výhodou a příležitostí Svazu při ovlivňování evropské politiky a legislativy v Evropském parlamentu je, že jedním z českých europoslanců je předseda Svazu Oldřich Vlasák.

Seznam českých poslanců EP

Jméno poslance	Strana	Člen výboru EP	Náhradník výboru EP
BŘEZINA Jan	KDU-ČSL	Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku	Výbor pro regionální rozvoj
BRZOBOHATÁ Zuzana	ČSSD	Výbor pro regionální rozvoj	Výbor pro rozpočtovou kontrolu
CABRNOCH Milan	ODS	Výbor pro zaměstnanost a sociální věci	---
DUŠEK Robert	ČSSD	Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova	Výbor pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci
ČEŠKOVÁ Andrea	ODS	Výbor pro rozpočtovou kontrolu Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin	---
FAJMON Hynek	ODS	Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova	---
FALBR Richard	ČSSD	Výbor pro zaměstnanost a sociální věci	Výbor pro regionální rozvoj
HAVEL Jiří	ČSSD	Rozpočtový výbor	Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku
KOHLÍČEK Jaromír	KSČM	Výbor pro dopravu a cestovní ruch	Výbor pro zahraniční věci
KOŽUŠNÍK Edvard	ODS	Výbor pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů	---
MAŠTÁLKA Jiří	KSČM	Výbor pro právní záležitosti	Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin
OUZKÝ Miroslav	ODS	Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin	---
POC Pavel	ČSSD	Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin	---
RANSDORF Miloslav	KSČM	Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku	Výbor pro mezinárodní obchod
REMEK Vladimír	KSČM	Rozpočtový výbor	Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku
ROITHOVÁ Zuzana	KDU-ČSL	Výbor pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů	Výbor pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci Výbor pro práva žen a rovnost pohlaví Podvýbor pro bezpečnost a obranu
ROUČEK Libor	ČSSD	Výbor pro zahraniční věci	Výbor pro mezinárodní obchod Podvýbor pro bezpečnost a obranu
SEHNALOVÁ Olga	ČSSD	Výbor pro dopravu a cestovní ruch	Výbor pro kulturu a vzdělávání Výbor pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů
STREJČEK Ivo	ODS	Hospodářský a měnový výbor	---
TOŠENOVSKÝ Evžen	ODS	Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku	---
VLASÁK Oldřich	ODS	Výbor pro regionální rozvoj	Výbor pro dopravu a cestovní ruch
ZAHRADIL Jan	ODS	Výbor pro mezinárodní obchod	---

Zdroj: www.europarl.europa.eu

EVROPSKÁ KOMISE

Tento orgán EU funguje podobně jako „vláda“ na úrovni vnitrostátní – jednak má jako jediná legislativní pravomoci a zároveň disponuje řadou úředníků sdružených v tzv. generálních ředitelstvích (obdobá ministerstev). Kromě legislativní funkce má Evropská komise také funkci výkonnou a kontrolní. Čítá 27 členů; komisaře má každá členská země EU.

Nová Komise, která bude pracovat do roku 2014, bude mít dle Lisabonské smlouvy stále jednoho člena z každého členského státu. Po 1. listopadu 2014 se měla situace změnit a komisařů mělo ubýt tak, aby jich bylo dvě třetiny počtu členských států (při počtu 27 členských států se mělo jednat o 18 komisařů). Mezi dohodami, které byly uzavřeny v rámci ratifikačního procesu s Irskem, však byla i ta, že bude přijato rozhodnutí v tom smyslu, že každý členský stát bude mít v Komisi i nadále svého státního příslušníka. Jakým způsobem bude uvedená dohoda realizována, není dosud jasné.

Funkční období současné Evropské komise mělo skončit již k 31. říjnu 2009, ovšem se vstupem Lisabonské smlouvy v platnost rozhodly členské státy o dočasném prodloužení funkčního období dosavadní Komise tak, aby nová Komise mohla fungovat již podle pravidel Lisabonské smlouvy.

Evropskou komisi schvaluje jako celek na návrh předsedy Evropské komise Evropský parlament. Nevyjadřuje se k jednotlivým komisařům, takže jeho jedinou možností, jak vyjádřit nesouhlas s navrhovaným kandidátem, je zamítnout schválení celé Komise. Kvůli tomu členské státy preferují v případě, že navrhovaný kandidát propadne při úvodním slyšení před europoslanci, stažení svého kandidáta a jeho nahrazení přijatelnější osobou. Při sestavování současné Komise se to stalo např. Bulharsku, které bylo nuceno stáhnout kandidaturu Rujany Želevové na post komisařky mezinárodní spolupráce, humanitární pomoci a řešení krizí proto, že neobstála při slyšení v Evropském parlamentu – mimo jiné nebyla schopna vysvětlit některé své údajné sporné finanční záležitosti. Tato adeptka byla nahrazena Kristalinou Georgievou. Co se týká českého komisaře, někteří politici a europoslanci upozorňovali na komunistickou minulost Štefana Füleho. Při lednovém tříhodinovém slyšení v Evropském parlamentu však Füle obstál téměř na výbornou.

Očekává se, že nová Komise bude schválena Evropským parlamentem 9. února 2010.

Hlavou Evropské komise je její předseda, který je ustaven na základě společné shody všech členských států EU a schvalován Evropským parlamentem.

Staronovým předsedou Evropské komise se v září loňského roku stal ekonomický liberál Jossé Manuel Barroso, pro kterého zvedlo ruku 382 europoslanců ze 718 přítomných.

Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Jedná se o novou diplomatickou funkci vytvořenou Lisabonskou smlouvou, která kumuluje několik dosavadních funkcí z oblasti vnějších vztahů a bezpečnostní politiky. Vznikem tohoto postu se EU snaží o větší soudržnost, viditelnost a účinek svých aktivit navenek, mimo EU.

Člověk na této pozici je jmenován Evropskou radou a s jeho jmenováním musí souhlasit i předseda Evropské komise. Jelikož funguje i jako místopředseda Komise, musí projít schvalováním v Evropském parlamentu.

Pokud bychom měli tento post přirovnat k některé z vnitrostátních funkcí, jednalo by se o místo ministra zahraničí.

Nově jmenovanou na pozici vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku je poněkud kontroverzní britská baronka **Catherine Ashtonová**. Ta čelí podezření, že v minulosti pracovala jako levicová aktivistka v organizaci bojující proti jaderným zbraním, jejíž činnost financovala ruská KGB. Navíc si na obou setkáních s europoslanci v prosinci a v lednu, tzv. grilování, což je tříhodinový „výslech“ před poslanci Evropského parlamentu s mnoha kladenými a často zápornými otázkami, nedokázala dostatečně poradit. Na druhé straně zatím neměla mnoho času se s novou funkcí sžít. Baronka Catherine Ashtonová začne pracovat společně s novou Evropskou komisí, tj. během února letošního roku. K ruce bude mít nový sbor úředníků, tzv. Evropskou službu vnější činnosti, což je svým způsobem jakási diplomatická služba EU.

Předpokládání členové nové Komise (pozn. aut. v době, kdy se vám do rukou dostává toto číslo INS, je složení Komise již schváleno Evropským parlamentem)

	Catherine Ashtonová , místopředsedkyně EK, vnější vztahy (Spojené království)
	Viviane Redingová , místopředsedkyně EK, spravedlnost, základní práva a občanství (Lucembursko)
	Joaquín Almunia , místopředseda EK, hospodářská soutěž (Španělsko)
	Siim Kallas , místopředseda EK, doprava (Estonsko)
	Neelie Kroesová , místopředsedkyně EK, digitální agenda (Nizozemsko)
	Antonio Tajani , místopředseda EK, průmysl a podnikání (Itálie)
	Maroš Šefčovič , místopředseda EK, vztahy mezi institucemi a administrativou (Slovensko)
	László Andor , zaměstnanost, sociální věci a začlenění (Maďarsko)
	Michel Barnier , vnitřní trh a služby (Francie)
	Dacian Cioloș , zemědělství a rozvoj venkova (Rumunsko)
	John Dalli , zdravotní a spotřebitelská politika (Malta)
	Maria Damanakiová , námořní záležitosti a rybolov (Řecko)
	Karel De Gucht , obchod (Belgie)

	Štefan Füle , rozšíření a politika sousedství (ČR)
	Kristalina Georgieva , mezinárodní spolupráce, humanitární pomoc a řešení krizí (Bulharsko)
	Johannes Hahn , regionální politika (Rakousko)
	Connie Hedegaardová , změna klimatu (Dánsko)
	Janusz Lewandowski , rozpočet a finanční plánování (Polsko)
	Cecilia Malströmová , vnitřní záležitosti (Švédsko)
	Günter H. Oettinger , energetika (Německo)
	Andris Piebalgs , rozvoj (Lotyšsko)
	Janez Potočnik , životní prostředí (Slovensko)
	Máire Geoghegan-Quinnová , výzkum, inovace a věda (Irsko)
	Olli Rehn , hospodářské a měnové záležitosti (Finsko)
	Algirdas Šemeta , daně a celní unie, audit a boj proti podvodům (Litva)
	Androulla Vassiliouová , výchova, kultura, mnohojazyčnost a mládež (Kypr)

VÝBOR REGIONŮ

Výbor regionů je shromáždění čítající zástupce regionálních a místních orgánů ze všech 27 členských států EU. Evropská komise, Evropský parlament a Evropská rada jsou povinni Výbor regionů konzultovat v těch oblastech, ve kterých se týkají regionů a měst.

Výbor má 344 členů. Své zástupce má i ČR (viz tabulka níže). Za místní samosprávy navrhuje své zástupce do delegace ve Výboru regionů i Svaz měst a obcí ČR, za kraje tak činí Asociace krajů. Všechny zástupce pak jmenuje vláda.

Díky Lisabonské smlouvě se Výbor regionů může nově obrátit na Evropský soudní dvůr v případech, že má za to, že byla porušena jeho práva, nebo pokud je přesvědčen, že některý zákon EU je v rozporu se zásadou principu subsidiarity (má podobné pravomoci, jako sněmovny členských států).

Za města a obce	Za kraje
Členové	Členové
Pavel Bém, primátor, Praha	Stanislav Eichler, hejtman, Liberecký kraj
Jiří Bytel, starosta, Velká Hleďsebe	Roman Línek, náměstek hejtmana, Pardubický kraj
Petr Osvald, zastupitel, Plzeň	Josef Novotný, hejtman, Karlovarský kraj
Helena Langšádlová, místopředsedkyně, Černošice	Jaroslav Palas, hejtman, Moravskoslezský kraj
Juraj Thoma, primátor, České Budějovice	Jana Vaňhová, hejtmanka, Ústecký kraj
Jan Kubata, primátor, Ústí nad Labem	Jiří Zimola, hejtman, Jihočeský kraj
Náhradníci	Náhradníci
Sylva Kováčiková, starostka, Bílovec	Jiří Běhounek, hejtman, Vysočina
Tomáš Chalupa, starosta, Městská část Praha 6	Milada Emmerová, hejtmanka, Plzeňský kraj
Jana Čermáková, místopředsedkyně, Proboštov	Lubomír Franc, hejtman, Královohradecký kraj
Tomáš Úlehla, radní, Zlín	Radko Martínek, hejtman, Pardubický kraj
Ivana Červinková, starostka, Kostelec nad Orlicí	Stanislav Mišák, hejtman, Zlínský kraj
	David Rath, hejtman, Středočeský kraj
	Martin Tesařík, hejtman, Olomoucký kraj

Předsednictví EU

Předsednictví znamená odpovědnost dané země za jednání Evropských rad a Rad EU v daném půlroce, odpovědnost za politický chod Unie v daném období, za program a za celkové výsledky EU. Předsednická země se dostává na výsluní zájmu politiků, médií a veřejnosti, protože mnohá jednání probíhají na území daného členského státu.

Lisabonská smlouva významně mění systém předsednictví, jak jej známe dosud. Rotační předsednictví, kdy se každého půl roku členské země v předsedání EU střídaly, zůstane zachováno, avšak došlo k institucionálnímu zakotvení kolektivního předsednictví skupiny tří členských států po dobu osmnácti měsíců (tzv. předsednické trio). Vlastní předsednictví v Radě bude vykonávat postupně každý členský stát z daného předsednického tria po dobu šesti měsíců, přičemž ostatní dvě země mu mají být nápomocny.

Současnou předsednickou zemí (leden až červen 2010) je Španělsko; dalšími dvěma zeměmi, které tvoří již zmiňované „trio“ a převezmou předsednictví po Španělsku, jsou Belgie a Maďarsko.

Některé další důležité aspekty Lisabonské smlouvy

Role národních parlamentů

Využitím principu subsidiarity, ještě více zakotveném v Lisabonské smlouvě, mohou nově i národní státy, resp. jejich sněmovny, ovlivnit, zda daný zákon bude či nebude v EU platit. O tomto tématu jsme psali již v minulém čísle INS (článek s názvem Několik poznámek o Lisabonské smlouvě). V tomto čísle INS se k tématu ještě vrátíme v článku Několik poznámek o nové pravomoci Poslanecké sněmovny.

Evropská občanská iniciativa

Tento nově zakotvený institut má za cíl více zahrnout občany členských států EU do rozhodování, a pomoci jim tak lépe si uvědomit své evropanství.

Dle něj mohou občané EU vyzvat Evropskou komisi, aby k určité oblasti předložila své návrhy na změny. Iniciativu musí podepsat nejméně jeden milion občanů Unie pocházejících z podstatného počtu členských států (celkový počet obyvatel všech 27 zemí EU je 495 milionů). Nad konkrétním počtem členských států a minimálním počtem občanů z každého státu, stejně jako nad dalšími detaily této iniciativy (věk, forma apod.), se v současnosti vedou debaty v Evropské radě.

Evropská komise vydala k tomuto tématu Zelenou knihu o evropské občanské iniciativě,

ke které získáte informace na tomto odkaze: http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/citizens_initiative/index_cs.htm

Princip otevřenosti a právo na informace

Unie stojí na principu otevřenosti. Lisabonská smlouva přináší nové prohloubení tohoto principu v tom smyslu, že ukládá členským státům jednat otevřeně a za účasti veřejnosti. Přijímání legislativních aktů Radou nebo Evropským parlamentem má být veřejné a veřejnost má mít také přístup k těmto dokumentům.

Role územních samospráv

Územním samosprávám je ve smlouvě dán výslovný prostor a uznává se a deklaruje jejich smysluplnost a úloha jako součást národních identit jednotlivých členských států. Dříve nebyla role samospráv takto explicitně v primárním právu EU zakotvena.

Centralizace vs decentralizace

Lisabonská smlouva přináší nové pojetí některých kompetencí orgánů EU. Zatímco u sektorových politik EU (např. doprava, životní prostředí apod.) bude Unie více dbát na to, aby realizace rozhodnutí probíhala co nejbližší občanům, aby byla více subsidiární, flexibilní a méně centralistická, u zahraniční politiky je tomu spíše naopak. Vznikem některých nových funkcí, jako je např. vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku se tyto oblasti spíše centralizují.

Pravomoci Unie se také centralizují, co se týče koordinace hospodářských politik a rozpočtového dohledu. Pokud se státy odchýlí od hlavních směrů hospodářských politik přijímaných Evropskou radou nebo ohroží hladké fungování Hospodářské a měnové unie, bude Evropská komise nově vydávat členským státům přímo svá varování včetně doporučení pro jejich hospodářské politiky. Na druhé straně tato doporučení a varování nemají legislativní povahu, a tudíž Unie nemá výslovné pravomoci zasáhnout.

Protokol o službách jako součást Lisabonské smlouvy

Zcela samostatnou kapitolu by si zasloužilo téma služeb v obecném hospodářském zájmu, ke kterým se pojí veřejné zakázky a omezení možností poskytovat veřejnou podporu. U služeb v obecném hospodářském zájmu se výslovně hovoří o zásadní úloze a širokých rozhodovacích pravomocích státních, regionálních a místních orgánů při poskytování, pořizování a organizování těchto služeb, jejich rozmanitost a požadavky na kvalitu, bezpečnost, dostupnost, rovné zacházení a univerzální přístup.

Zahrnutím protokolu do Lisabonské smlouvy se Unie snaží řešit nepříliš utěšenou situaci, která

panuje v oblasti zadávání veřejných zakázek a poskytování veřejné podpory. Organizace služby poskytující, stejně jako jejich zadavatelé, si dlouhodobě stěžují na právní nejistotu, v níž tyto služby poskytují, nemluvě o problémech, které způsobují pravidla veřejných zakázek např. ve srovnání s pravidly strukturálních fondů (více viz článek Rada evropských obcí a regionů připravila pozici k zadávání veřejných zakázek, Svaz se vyjádřil).

Protože se jedná o široké téma, které má významný dopad i na fungování obcí, bude se mu Svaz více věnovat ještě v dalších číslech INS.

Závěr

Je třeba říci, že se v tomto článku nesnažíme o právní pohled na Lisabonskou smlouvu a její vliv. Spíše chceme přinést ty nejdůležitější aspekty s důrazem na praktický dopad na samosprávy nebo na občany této země. Snažili jsme se zároveň převést abstraktní pojmy smlouvy do reální Evropské unie či České republiky, srovnat unijní a národní systémy nebo zmínit konkrétní osoby, o nichž se v souvislosti s určitou funkcí hovoří.

Hovořit o úloze Lisabonské smlouvy v souvislosti s místními samosprávami a s důrazem na vás, jako občany EU, je důležité z toho důvodu, že se díky LS podstatně zvyšují nároky na koordinaci aktivit. A to jak na úrovni státu, tak na úrovni zájmové organizace, jakou je Svaz. Potřebná je intenzivnější komunikace mezi všemi úrovněmi vládnutí – na evropské, národní i krajské či místní scéně. Nutná je kompetentní příprava na jednání i schopnost koordinace. Pokud chceme být aktivním hráčem, musíme jednotlivým oblastem lépe rozumět, s ohledem na to, že většina z nich je průřezových. Z hlediska programového jsou například rozhodující ta jednání Evropských rad, kde se projednávají horizontální témata. Těmi jsou třeba revize rozpočtu EU, strategie EU 2020 (více viz toto číslo INS) nebo změny v politice soudržnosti (strukturální fondy). Pro vyjednávání musíme jasně formulovat naše priority a zájmy. Jen tak je možné dosáhnout změn tam, kde dopad rozhodnutí Unie je nejen na její jednotlivé členské státy, ale zejména na samosprávy a jejich fungování a finance.

Použité zdroje:

<http://www.cor.europa.eu>
<http://www.ec.europa.eu>
<http://www.eu2009.cz>
<http://www.europarl.eu>
<http://www.europarl.europa.eu>
<http://www.evropsky-parlament.cz>
<http://www.vlada.cz>

Mgr. Eva Srnová
odd. vnějších vztahů Kanceláře Svazu